U C H W A Ł A

S E N A T U R Z E C Z Y P O S P O L I T E J P O L S K I E J

z dnia 15 marca 2018 r.

w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy o referendum lokalnym oraz ustawy o referendum ogólnokrajowym

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Senat wnosi do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o zmianie ustawy o referendum lokalnym oraz ustawy o referendum ogólnokrajowym.

Jednocześnie upoważnia senatora Stanisława Gogacza do reprezentowania Senatu w pracach nad projektem.

MARSZAŁEK SENATU

Stanisław KARCZEWSKI

projekt

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy o referendum lokalnym oraz ustawy o referendum ogólnokrajowym

Art. 1. W ustawie z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 400 oraz z 2017 r. poz. 850) w art. 35 w ust. 3 zdanie trzecie otrzymuje brzmienie:

„Na postanowienie sądu apelacyjnego nie przysługuje skarga kasacyjna i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. z 2015 r. poz. 318 oraz z 2017 r. poz. 850) w art. 44 w ust. 3 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„Od postanowienia sądu apelacyjnego nie przysługuje skarga kasacyjna i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu.”.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

U Z A S A D N I E N I E

1. Cel projektowanej ustawy

Celem projektu jest wprowadzenie możliwości wznowienia postępowania po postanowieniu sądu wydanym w trybie „referendalnym" w sprawach związanych z rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w wypowiedziach, ulotkach itp. w trakcie kampanii referendalnej.

Projekt dostosowuje system prawa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2017 r. (sygn. akt K 10/15) stwierdzającego, niezgodność przepisów ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym i ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym z Konstytucją RP. Jego sentencja została ogłoszona 27 kwietnia 2017 r. w Dz. U. poz. 850, a pełna treść wraz z uzasadnieniem w OTK ZU A, poz. 31.

2. Przedmiot i istota rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego

2.1. TK orzekł, że 1) art. 44 ust. 3 zdanie drugie ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym w zakresie, w jakim wyłącza dopuszczalność wznowienia postępowania, oraz 2) art. 35 ust. 3 zdanie trzecie ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym w zakresie, w jakim wyłącza dopuszczalność wznowienia postępowania – są niezgodne z art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji.

2.2. Przepisy art. 44 ust. 1-3 ustawy o referendum ogólnokrajowym przewidują, że „1. Jeżeli rozpowszechniane, w tym również w prasie w rozumieniu prawa prasowego, materiały dotyczące referendum, a w szczególności plakaty, ulotki, hasła i wypowiedzi lub inne formy prowadzonej kampanii referendalnej zawierają informacje nieprawdziwe, każdy, czyjego prawa dotyczy wynik postępowania, o którym mowa w ust. 2, ma prawo wnieść do sądu okręgowego wniosek o wydanie orzeczenia: 1) zakazu rozpowszechniania takich informacji; 2) przepadku materiałów zawierających takie informacje; 3) nakazania sprostowania takich informacji; 4) nakazania publikacji odpowiedzi na stwierdzenia naruszające dobra osobiste; 5) nakazania przeproszenia osoby, której dobra osobiste zostały naruszone", „2. Sąd okręgowy rozpoznaje wniosek, o którym mowa w ust. 1, w ciągu 24 godzin w postępowaniu nieprocesowym. (…)", „3. Na postanowienie sądu okręgowego przysługuje w ciągu 24 godzin zażalenie do sądu apelacyjnego, który rozpoznaje je w ciągu

24 godzin. Od postanowienia sądu apelacyjnego **nie przysługuje środek prawny** i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu”.

Podobnie przepisy art. 35 ust. 1-3 ustawy o referendum lokalnym stanowią, że: „1. Jeżeli plakaty, hasła, ulotki, wypowiedzi albo inne formy propagandy i agitacji zawierają nieprawdziwe dane i informacje, każdy zainteresowany ma prawo złożyć do sądu okręgowego wniosek o: 1) orzeczenie konfiskaty takich materiałów; 2) wydanie zakazu publikowania takich materiałów; 3) nakazanie sprostowania informacji; 4) nakazanie przeproszenia pomówionego; 5) nakazanie uczestnikowi postępowania wpłacenia kwoty do 10 000 złotych na rzecz instytucji charytatywnej; 6) zasądzenie od uczestnika postępowania na rzecz wnioskodawcy kwoty do 10 000 złotych tytułem odszkodowania”, „2. Sąd okręgowy rozpoznaje wniosek, o którym mowa w ust. 1, w ciągu 24 godzin w postępowaniu nieprocesowym. (…)”, „3. Na postanowienie sądu okręgowego, w terminie 24 godzin od jego wydania, służy zażalenie do sądu apelacyjnego. Sąd apelacyjny, w składzie trzech sędziów, rozpoznaje zażalenie w postępowaniu nieprocesowym, w trybie i terminie, o których mowa w ust. 2. Na postanowienie sądu apelacyjnego **nie przysługuje środek zaskarżenia** i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu”.

Zakwestionowane zostały ostatnie fragmenty obu cytowanych ustaw stwierdzające, że od postanowienia sądu apelacyjnego nie przysługuje środek prawny (na postanowienie sądu apelacyjnego nie przysługuje środek zaskarżenia).

Zwykle, zgodnie z przepisami K.p.c. (art. 399 § 1), w wypadkach przewidzianych w dziale „Wznowienie postępowania” można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem. W związku jednak z brzmieniem przepisów w ustawach o referendum, zarówno skarga kasacyjna, jak i wniosek o wznowienie postępowania w przypadkach, które kwalifikowałyby się zgodnie z K.p.c. do wznowienia postępowania – wznowienie to jest wykluczone. W K.p.c. wyliczono kilka okoliczności uzasadniających wznowienie postępowania. W kontekście procesów referendalnych istotne może być m.in. to, że można żądać wznowienia w razie wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu (ar. 403 § 2).

2.3. Przepis art. 44 ust. 1 Konstytucji przewiduje, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Prawo to obejmuje: „1) prawo dostępu do sądu, czyli

prawo do uruchomienia postępowania przed sądem, 2) prawo do odpowiednio ukształtowanej i rzetelnej procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności, 3) prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd w rozsądnym terminie, 4) prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawy". „Jednym z istotnych elementów prawa do sądu jest zasada sprawiedliwości proceduralnej, zapewniająca standard rzetelności postępowania, czyli prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości", a „istotnymi elementami zasady sprawiedliwości proceduralnej są zapewnienie możliwości bycia wysłuchanym, ujawnianie w czytelny sposób motywów rozstrzygnięcia, w stopniu umożliwiającym weryfikację sposobu myślenia sądu, oraz zapewnienie przewidywalności uczestnikowi postępowania, przez odpowiednią spójność i wewnętrzną logikę mechanizmów, którym jest poddany". „Do koniecznych uprawnień stron w sprawiedliwej procedurze sądowej należą także odpowiednie środki zaskarżenia".

„Skarga o wznowienie postępowania, której podstawą są, określone w ustawie, przesłanki inne niż konieczność wzruszenia orzeczenia wydanego na podstawie przepisów uznanych za niezgodne z Konstytucją, stanowi narzędzie wzruszania prawomocnych orzeczeń, niebędące instytucją o randze konstytucyjnej (…). Konstytucja nie gwarantuje bowiem ani powszechnego prawa do kontroli orzeczenia przez trzecią instancję, ani ogólnego prawa do wznawiania postępowania".

„Instytucja wznowienia postępowania ma umożliwić, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, ponowne rozstrzygnięcie sprawy, która już została zakończona prawomocnym i ostatecznym orzeczeniem (…). Skarga o wznowienie postępowania jest więc wyjątkiem od zasady stabilności prawomocnych orzeczeń, która ma istotne znaczenie z punktu widzenia formalnego aspektu zasady państwa prawnego, zasady ochrony zaufania do państwa i prawa oraz prawa do rozstrzygnięcia sprawy sądowej w rozsądnym czasie".

TK zwrócił uwagę, że w postępowaniach „referendalnych" „«[b]ardzo krótkie terminy rozpoznania sprawy w pierwszej i drugiej instancji mają zapewnić wydanie rozstrzygnięcia w takim czasie, aby z jednej strony wyborcy mogli zapoznać się z ustaleniami sądu przed dniem głosowania, a z drugiej strony, aby rzetelna debata przedwyborcza, wolna od patologii związanych z rozpowszechnianiem nieprawdziwych wiadomości, miała miejsce przez wystarczająco długi okres, umożliwiający uformowanie woli wyborców». Niemniej uproszczenie i skrócenie postępowania nie może skutkować utrzymywaniem rozstrzygnięcia

niezgodnego z prawdą materialną, czyli nieodpowiadającego wymogom praworządności. Wymóg ukształtowania postępowania sądowego zgodnie z zasadami sprawiedliwości zakłada bowiem stworzenie środków prawnych umożliwiających wzruszenie prawomocnego orzeczenia, które obarczone jest poważnymi wadami". „Dotyczy to w szczególności sytuacji, w której już po wydaniu orzeczenia pojawią się nowe dowody, z których wynika, że prawomocne orzeczenie nie odpowiada rzeczywistości. Ustawodawca musi zatem starannie wyważyć zasadę stabilności orzeczeń sądowych oraz konieczność zapewnienia środków prawnych umożliwiających wzruszanie takich orzeczeń w sytuacji, gdy są one dotknięte poważnymi wadami. W ocenie Trybunału (…), wymóg ukształtowania procedury sądowej zgodnie ze standardami sprawiedliwości proceduralnej obejmuje nakaz ustanowienia rozwiązań, które zapewnią jednostce adekwatną ochronę przed prawomocnymi orzeczeniami obarczonymi szczególnie poważnymi wadami i naruszającymi wartości konstytucyjne. Wymóg ten dotyczy prawomocnych orzeczeń sądowych opartych na błędnych ustaleniach faktycznych w sytuacji, w której pojawiają się nowe dowody, niebrane pod uwagę przez sąd rozpoznający sprawę. Ustawodawca, kształtując prawo do wznowienia postępowania w takiej sytuacji, musi jednak szczególnie starannie wyważyć wszystkie kolidujące wówczas wartości, uwzględniwszy szczególne znaczenie stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych jako wartości konstytucyjnej". „[N]awet niewielkie ryzyko wydania orzeczenia sądowego naruszającego prawa konstytucyjne stanowi istotny argument za rozważeniem dopuszczalności wznowienia postępowania sądowego, zaś w postępowaniach wyborczych – ze względu na ich szybkość – ryzyko dokonania błędnych ustaleń faktycznych istotnie się zwiększa".

„Trybunał uznał, że skrócenie i uproszczenie postępowań na gruncie art. 44 u.r.o. i art. 35 u.r.l. jest uzasadnione funkcją, jaką one pełnią w toku kampanii referendalnej. Niemniej nawet skrócenie i uproszczenie postępowania przez ustawodawcę, ze względu na jego charakter i funkcje, nie może prowadzić do naruszenia prawa do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości". „Wyłączenie możliwości wzruszenia orzeczenia wydawanego w rozważanych postępowaniach narusza konstytucyjne prawo do rozpatrzenia sprawy w sprawiedliwym postępowaniu. Ze względu na charakter, cel i kształt analizowanych postępowań, z prawa do sądu, uregulowanego w art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji, wynika prawo do wznowienia postępowania, przeprowadzonego na podstawie art. 44 u.r.o. lub art. 35 u.r.l., ponieważ prawomocne orzeczenie budzi poważne wątpliwości co do zgodności z prawem lub prawdą materialną".

3. Różnice między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

Obecnie od postanowienia sądu okręgowego wydanego w trybie „referendalnym" można złożyć zażalenie do sądu apelacyjnego (druga instancja); nie można jednak złożyć wniosku o wznowienie postępowania. Projektowana ustawa wprowadzi także tę ostatnią możliwość.

4. Konsultacje

Nadesłane w ramach konsultacji opinie i uwagi są zamieszczone na senackiej stronie internetowej. Wyniki konsultacji przedstawiono w Ocenie Skutków Regulacji.

5. Oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Projektowana ustawa nie jest objęta prawem Unii Europejskiej.

Tytuł projektu: ustawa o zmianie ustawy o referendum lokalnym oraz ustawy o referendum ogólnokrajowym **Przedstawiciel wnioskodawcy:** senator Stanisław Gogacz **Osoby odpowiedzialne za projekt w Biurze Legislacyjnym:** Marek Jarentowski, ekspert ds. legislacji, tel. 22 694 9338 Katarzyna Majewska, ekspert ds. OSR, tel. 22 694 9259	**Data sporządzenia:** 14 lutego 2018 r. **Źródło:** wyrok TK **Nr druku:** 566, 566S

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 20 kwietnia 2017 r. (sygn. akt K 10/15) uznał za niezgodne z Konstytucją RP przepisy art. 44 ust. 3 zdanie drugie ustawy *o referendum ogólnokrajowym* oraz art. 35 ust. 3 zdanie trzecie ustawy *o referendum lokalnym*, zgodnie z którymi **od postanowień sądu apelacyjnego wydanych w trybie „referendalnym" w sprawach związanych z rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w materiałach referendalnych nie przysługuje środek zaskarżenia** (wniosek o wznowienie postępowania).

Obecnie obowiązuje następująca procedura:

1. Obie ustawy zakładają, że w przypadku, gdy materiały dotyczące referendum ogólnokrajowego albo lokalnego (np. plakaty, ulotki, hasła i wypowiedzi) zawierają nieprawdziwe informacje, każdy zainteresowany podmiot ma możliwość wniesienia do sądu okręgowego wniosku o wydanie orzeczenia m.in. zakazu rozpowszechniania takich informacji, nakazu sprostowania tych informacji czy przeproszenia osoby, której dobra osobiste zostały naruszone.
2. Sąd okręgowy rozpoznaje ww. wniosek w ciągu 24 godzin w postępowaniu nieprocesowym.
3. Na postanowienie sądu okręgowego, w terminie 24 godzin od jego wydania, służy zażalenie do sądu apelacyjnego.
4. Sąd apelacyjny, w składzie trzech sędziów, rozpoznaje zażalenie w postępowaniu nieprocesowym, również w terminie 24 godzin.
5. Postanowienie sądu apelacyjnego podlega natychmiastowemu wykonaniu i nie przysługuje na nie środek zaskarżenia, co oznacza, że – odmiennie od postanowień Kodeksu postępowania cywilnego – **nie można żądać wznowienia postępowania w razie wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać wcześniej**.

TK zwrócił uwagę, że bardzo krótkie terminy rozpoznania sprawy w pierwszej i drugiej instancji w postpowaniach „referendalnych" mają zapewnić wydanie rozstrzygnięcia w takim czasie, aby wyborcy mogli zapoznać się z ustaleniami sądu przed dniem głosowania oraz aby pozbawiona nieprawdziwych informacji kampania referendalna trwała wystarczająco długo. Niemniej uproszczenie i skrócenie postępowania – w opinii TK – nie może skutkować utrzymywaniem rozstrzygnięcia niezgodnego z prawdą materialną, czyli nieodpowiadającego wymogom praworządności.

Informacje na temat liczby postępowań prowadzonych przez sądy w trybie wyborczym i referendalnym w sprawach związanych z rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w materiałach wyborczych i referendalnych prezentuje poniższa tabela (szczegółowe dane znajdują się w załączniku do OSR):

Apelacja/Sąd	Postępowania **w trybie wyborczym** w latach 2014-2017		Postępowania **w trybie referendalnym** w latach 2015-2017
	Liczba spraw	Wznowienie postępowania	
Apelacja białostocka	243	0	11
Apelacja gdańska	65	1	2
Apelacja katowicka	49	0	0
Apelacja krakowska	245	0	5
Apelacja lubelska	193	0	2
Apelacja łódzka	104	0	6
Apelacja poznańska	b.d.	b.d.	b.d.

Apelacja rzeszowska	111	2	4
Apelacja szczecińska	84	0	11
Apelacja warszawska	199	1	14
Apelacja wrocławska	177	0	3
RAZEM	**1 470**	**4**	**58**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych w ramach konsultacji.

Należy zauważyć, że na **1 470 postępowań** w sprawach związanych z rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w materiałach wyborczych, prowadzonych w trybie wyborczym w latach 2014–2017 (a więc dotyczących wyborów samorządowych i do Parlamentu Europejskiego w 2014 r. oraz wyborów prezydenckich i parlamentarnych z 2015 r.), **wznowienia postępowania żądano tylko w 4 przypadkach**. Statystycznie wznowienie postępowania dotyczy od 0,5 do 2% analizowanych spraw.

Liczba postępowań w sprawach związanych z rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w materiałach referendalnych, prowadzonych w trybie referendalnym w latach 2015–2017 (dot. referendum ogólnokrajowego z 2015 r. oraz referendów lokalnych[1]) wynosi **58**.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Projektowane rozwiązanie polega na wprowadzeniu możliwości żądania wznowienia postępowania w przypadku wydania postanowienia sądu w trybie „referendalnym" w sprawach związanych z rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w wypowiedziach, ulotkach itp. w trakcie kampanii referendalnej.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Ze względu na duże zróżnicowanie instytucji prawnych występujących w różnych systemach odstąpiono od dokonania porównania międzynarodowego.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby, których dobra osobiste zostały naruszone poprzez rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji w kampaniach referendalnych	Wg informacji sądów apelacyjnych w latach 2014-2017 sądy z obszaru 10 apelacji prowadziły **1 470** postępowań **w trybie wyborczym** w sprawach związanych z rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w materiałach wyborczych; tylko **w 4 przypadkach strony żądały wznowienia postępowania** od postanowienia sądu. W latach 2015-2017 **w trybie referendalnym** ww. sądy prowadziły **58** postępowań w sprawach związanych z rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w materiałach referendalnych.	Konsultacje	Możliwość żądania wznowienia postępowania w przypadku wydania postanowienia sądu w trybie „referendalnym" w sprawach związanych z rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w trakcie kampanii referendalnej.
Sądy apelacyjne	11 sądów apelacyjnych	Ustawa	Konieczność rozpoznawania wniosków o wznowienie postępowania w sprawach w sprawach związanych z rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w materiałach referendalnych.

[1] Wg zestawienia opracowanego przez portal referendumlokalne.pl w latach 2015–2017 w Polsce odbyło się 46 referendów lokalnych odwoławczych (źródło: http://referendumlokalne.pl/referenda-w-kadencji-2014-2018/).

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projekt ustawy w dniu 24 lipca 2017 r. został przesłany do zaopiniowania Ministrowi Sprawiedliwości, Państwowej Komisji Wyborczej, Sądowi Najwyższemu, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Krajowej Radzie Sądownictwa, Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Naczelnej Radzie Adwokackiej, Krajowej Radzie Radców Prawnych, Rzecznikowi Praw Obywatelskich, Stowarzyszeniu Sędziów Polskich IUSTITIA oraz sądom apelacyjnym: w Białymstoku, w Gdańsku, w Katowicach, w Krakowie, w Lublinie, w Łodzi, w Poznaniu, w Rzeszowie, w Szczecinie, w Warszawie, we Wrocławiu. Termin nadsyłania opinii ustalono na dzień 30 sierpnia 2017 r.

Pozytywną opinię o projekcie przesłali **Minister Sprawiedliwości**, **Rzecznik Praw Obywatelskich** oraz **sądy apelacji rzeszowskiej**.

Pozytywną opinię wyraziły również **sądy apelacji lubelskiej** – z wyjątkiem **Sądu Okręgowego w Zamościu**, który przedstawił zastrzeżenia co do zasadności wprowadzenia instytucji wznowienia postępowania w postępowaniach referendalnych. Wprowadzenie tej instytucji obciąży sędziów orzekających w sądach okręgowych i apelacyjnych dodatkowymi czynnościami poza zakresem ich czynności. Orzekanie w trybie referendalnym i wyborczym z uwagi na szybkość postępowania wymaga niezwłocznego sporządzania uzasadnień i odbywa się poza planowanymi czynnościami orzeczniczymi i innymi czynnościami związanymi z rozpoznawaniem spraw. Zdaniem SO w Zamościu wystarczającą ochronę w dostępie do sądu i sprawiedliwego orzekania stanowią przepisy o ochronie dóbr osobistych w ramach zwykłego postępowania sądowego. *Uwaga nie została uwzględniona.*

O braku uwag do projektu poinformowali: **Sąd Apelacyjny w Poznaniu**, **Państwowa Komisja Wyborcza**, **Prokuratoria Generalna RP**, **sądy apelacyjne w Gdańsku, Łodzi, Katowicach, Krakowie i Wrocławiu**.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie zwrócił uwagę, że zważywszy na to, iż do postępowania ze skargi o wznowienie stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, dodatkowe obciążenie sądów apelacyjnych wynikać będzie nie tylko z ilości spraw wszczynanych w tym trybie, ale również z tego, że sąd apelacyjny w tzw. postępowaniu wyborczym rozpoznaje zażalenia na postanowienia sądów okręgowych – dochodzić więc będzie do sytuacji, że sąd apelacyjny będzie przeprowadzał pierwszoinstancyjne postępowanie rozpoznawcze o naruszenie dóbr osobistych. Ponadto SA w Szczecinie zaproponował przeniesienie projektowanego rozwiązania do Kodeksu postępowania cywilnego. *Uwaga nie została uwzględniona.*

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyraził opinię, że możliwość wznowienia postępowania w trybie referendalnym lub wyborczym jest sprzeczna z samą specyfiką tych postępowań, które cechuje szybkość, a także ścisły związek z konkretnymi wyborami bądź referendum. Po zakończeniu wyborów bądź referendum orzekanie w tym przedmiocie staje się bezprzedmiotowe. *Uwaga nie została uwzględniona.*

Krajowa Rada Sądownictwa oceniła projekt negatywnie, krytycznie odnosząc się do możliwości wprowadzenia instytucji wznowienia postępowania po postanowieniu sądu wydanym w trybie referendalnym, które charakteryzuje się pilnością i szybkością. W opinii KRS postępowanie referendalne nie wyklucza ochrony dóbr osobistych w zwykłym postępowaniu. *Uwaga nie została uwzględniona.*

Sąd Najwyższy nie uznał za celowe opiniowania projektu.

Sądy apelacyjne oprócz powyższych uwag przekazały również dane liczbowe, o których mowa w pkt 1 OSR.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z 2016 r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	*Łącznie (0-10)*
Dochody ogółem												
Wydatki ogółem												
Saldo ogółem												

Źródła finansowania:	
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie	Projektowana regulacja wpłynie na wzrost obciążenia pracą sądów apelacyjnych. Biorąc pod uwagę dane dot. postępowań prowadzonych w trybie wyborczym w sprawach związanych

źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	z rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w materiałach wyborczych, przedstawione w pkt 1 OSR, można przypuszczać, że dodatkowe obciążenia będą nieznaczne i dotkną niewielkiej liczby postępowań oraz sądów.

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	*Łącznie (0-10)*
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z 2016 r.)	duże przedsiębiorstwa	–	–	–	–	–	–	–
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	–	–	–	–	–	–	–
	obywatele, gospodarstwa domowe							

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Projektowana regulacja umożliwi osobom, których dobra osobiste zostały naruszone poprzez rozpowszechnianie w kampaniach referendalnych nieprawdziwych informacji, żądanie wznowienia postępowania w przypadku wydania postanowienia sądu w trybie „referendalnym" w ww. sprawach, np. w sytuacji wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać wcześniej.

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

☒ nie dotyczy

9. Wpływ na rynek pracy

Nie dotyczy.

10. Wpływ na pozostałe obszary

Omówienie wpływu	Nie dotyczy.

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Przepisy projektu będą miały zastosowanie od dnia jego wejścia w życie.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Nie przewidziano.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

„Informacja na temat liczby postępowań prowadzonych przez sądy w trybie wyborczym i referendalnym w sprawach związanych z rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w materiałach wyborczych i referendalnych".

Załącznik

Informacja na temat liczby postępowań prowadzonych przez sądy w trybie wyborczym i referendalnym w sprawach związanych z rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w materiałach wyborczych i referendalnych

Apelacja/Sąd	Postępowania **w trybie wyborczym** w latach 2014-2017		Postępowania **w trybie referendalnym** w latach 2015-2017
	Liczba spraw	Wznowienie postępowania	
Apelacja białostocka	**243**	**0**	**11**
SA w Białymstoku	49	0	1
SO w Białymstoku	18	0	0
SO w Łomży	10	0	2
SO w Olsztynie	97	0	0
SO w Ostrołęce	52	0	1
SO w Suwałkach	17	0	7
Apelacja gdańska	**65**	**1**	**2**
SA w Gdańsku	24	1	2
SR Gdańsk – Południe	7	0	0
SO w Gdańsku	34	0	0
Apelacja katowicka	**49**	**0**	**0**
SO w Bielsku-Białej	8	0	0
SO w Gliwicach	10	0	0
SO w Katowicach	31	0	0
Apelacja krakowska	**245**	**0**	**5**
SA w Krakowie	98	0	2
pozostałe sądy	147	0	3
Apelacja lubelska	**193**	**0**	**2**
Apelacja łódzka	**104**	**0**	**6**
SA w Łodzi	10	0	0
SO w Piotrkowie Tryb.	24	0	0
SO w Płocku	37	0	4
SO w Kaliszu	14	0	0
SO w Sieradzu	16	0	0
SO w Łodzi	3	0	2
Apelacja poznańska	**b.d.**	**b.d.**	**b.d.**
Apelacja rzeszowska	**111**	**2**	**4**
SA w Rzeszowie	15	1	1
SO w Krośnie	40	0	0
SO w Rzeszowie	34	0	3
SO w Przemyślu	5	1	0
SO w Tarnobrzegu	17	0	0
Apelacja szczecińska	**84**	**0**	**11**
Apelacja warszawska	**199**	**1**	**14**
SA w Warszawie	75	1	2
SO w Warszawie	75	0	1
SO Warszawa – Praga w Warszawie	49	0	11

Apelacja wrocławska	**177**	**0**	**3**
SA we Wrocławiu	31	0	1
SO we Wrocławiu	39	0	2
SO w Legnicy	27	0	0
SO w Opolu	0	0	0
SO w Świdnicy	12	0	0
SO w Jeleniej Górze	68	0	0
RAZEM	**1470**	**4**	**58**

Opracowanie: Katarzyna Majewska, ekspert ds. OSR, na podstawie danych przekazanych w ramach konsultacji.